

nepedagogicchnih universitetah: Monografija. – K.: ZAT “NICH LAVA”, 2003. – 140 s. 4. Kostenko N.I. Specifika inshomovnoї pidgotovki studentiv VNZ ekonomichnogo profilju // [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Znpkhist/2012_6/12knizep.pdf. 5. Polat E. i dr. Chto takoe proekt: Tipologija proektov // Vidkritij urok. Rozrobki, tehnologii, dosvid. – 2004. – № 5-6. – s. 10-17. 6. Ramkova Programa z nimec'koї movi dlja profesijnogo spilkuvannja dlja vishnih navchal'nih zakladiv Ukraїni. – K.: Lenvit, 2006. – 90 s.

С.С. Балашова

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

У статті обґрунтовано питання доцільності використання передового досвіду Гете-Інституту у навчанні німецької мови та застосування інноваційних методик навчання, обумовлених орієнтацією на ключові вміння, яких повинні набути майбутні фахівці, що вивчають дисципліну «Німецька мова за професійним спрямуванням».

Ключові слова: Гете-Інститут, навчання німецької мови, інноваційні методики навчання.

С.С. Балашова

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДИК ОБУЧЕНИЯ ГЕТЕ-ИНСТИТУТА В ФОРМИРОВАНИИ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ

В статье рассматривается вопрос о целесообразности использования передового опыта преподавания Гете-Института в формировании иноязычной компетенции, а именно профессионально ориентированных технологий с ориентацией на развитие основных умений, которыми должны владеть будущие экономисты, изучающие «Немецкий язык для профессии».

Ключевые слова: Гете-Институт, обучение немецкому языку, инновационные методики обучения.

S.S. Balashova

USAGE OF GOETHE-INSTITUT INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR FOREIGN-LANGUAGE COMPETENCE OF FUTURE ECONOMISTS

The article deals with the problem of the necessity of the active usage of the Goethe-Institut innovative technologies, such as projects, business games, webquests etc for the development of the future economists' foreign-language competence.

Keywords: Goethe-Institute, German language course, innovative methods of teaching.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2013

УДК 378.147.88

Бесараб Тетяна Петрівна

м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Термінологічна лексика посідає помітне місце у словниковому складі будь-якої розвинутої літературної мови. Безперервно поповнюючись новими одиницями, вона становить ту частину словника, розвиток якої відбувається найбільш інтенсивно. Без вивчення складу термінологічної лексики і змін у ній неможливо правильно зрозуміти закономірності розвитку системи мови в цілому, оскільки термінологія є однією з підсистем мови.

Становлення і розвиток термінології, семантична структура термінів перебувають в центрі уваги фахівців багатьох галузей знання. Кожна наука прагне максимально впорядкувати термінологію, якою вона користується, і, встановивши співвідносність між словом і термінованим поняттям, досягти максимальної точності й лаконічності кожного терміна. Але, виникаючи на ґрунті живої мови, термінологія цілком природньо і закономірно постійно перебуває під її впливом і не може позбутися, особливо в період свого формування, властивостей, притаманних загальномовній лексичі.

Дана робота присвячена актуальним проблемам перекладу юридичної термінології, поняттю терміносистеми, та морфологічній класифікації юридичних термінів.

Актуальність дослідження полягає у відсутності належної опрацьованості теми у науковій літературі, її багатоаспектність, а також важливість результатів дослідження для перекладознавства.

Мета роботи - аналіз лексики нормативних документів, що містять юридичну термінологію та встановлення основних лексикограматичних труднощів її перекладу з англійської на українську мову. Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання:

1 Визначити особливості юридичної терміносистеми англійської та української мов.

2 Дослідити процеси формування міжмовної юридичної термінології в рамках юридичної термінографії, визначити основні класифікації юридичних термінів.

3 Здійснити структурно-семантичний аналіз перекладу складних юридичних термінів на українську мову.

Методи дослідження. У ході дослідження при доборі мовного матеріалу використовувався метод суцільної вибірки. Метод семантикокомпонентного аналізу було застосовано для визначення структури юридичних термінів в англійській та українській мовах. Метод статистичних

підрахунків на основі лексикографічних джерел та правничих текстів різних функціональних типів використовувався для визначення частотності того чи іншого мовного явища. При зіставленні юридичних термінів в англійській та українській мовах було використано аналіз способів та прийомів перекладу юридичної термінології.

Об'єкт дослідження - юридичні терміни, що використовуються при складанні нормативних документів та відповідність їх перекладу.

Предмет дослідження - способи перекладу юридичної термінології з англійської на українську мову, структурно-семантичні особливості юридичної термінології в англійській мові.

Наукова новизна дослідження обумовлена тим, що у роботі пропонуються нові принципи аналізу термінологічних одиниць та ґрунтовно розглядаються проблеми перекладу складних юридичних термінів та словосполучень англійської та української юридичної термінології.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що у даній роботі виявлено специфіку аналізу способів перекладу термінів англійської та української юридичної терміносистеми.

Практична цінність дослідження визначається можливістю використання його результатів у викладанні курсу теорії та практики перекладу (розділ "фальшиві друзі перекладача"); у спецкурсах з перекладу юридичних текстів; у спецкурсі з термінознавства.

Інтеграція та взаємодія різних наук вимагає посиленої уваги науковців до питань термінознавства та дослідження функціонування термінологічних структур у різних сферах людської діяльності. Проблеми становлення, семантики, деривації та тенденції розвитку термінологічних одиниць, фахової лексики вивчали вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема В. Виноградов, В. Лейчик, Г. Винокур, Б. Головін, Т. Кияк, В. Даниленко, К. Кусько, А. Крижанівська, Е. Жильбер, А. Ширмер, Й. Сміт, Ф. Дорнер та інші. Дослідники переважно по-різному розуміють проблематику, цілі та функціональні завдання термінологічних структур, концептуальні засади термінознавства як науки.

Кожне дослідження термінологічної лексики ґрунтується на певному визначенні терміну. Щодо визначення терміну, вимог, висунутих до нього в лінгвістичній літературі існують різні, часто протилежні точки зору.

Специфіка значення слова, його відмінність як категорії мови від поняття саме як категорії думки проявляється у функціонуванні мови, в якості засобу спілкування. Слово - інструмент, за допомогою якого поняття існує в якості продукта узагальнюючої та протиставляючої діяльності людського розуму.

Зміст терміну розкривається його дефініцією на основі виділення необхідних і достатніх ознак поняття. Термін – емоційно - нейтральне слово чи словосполучення, яке вживається для точного вираження понять та назв предметів. Передача англійських термінів на українську мову вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою. При передачі юридичної літератури з англійської мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова [1, с.145].

Якщо слово вживається як термін у системі іншої спеціальної галузі знань, то в ній воно теж однозначне, семантично чітко відмежоване від тих його значень, що виявляються в позатермінологічному функціонуванні, а також і в термінологічному, але в іншій галузі знань.

Таким чином, термін являє собою слово, що характеризується не лише стильовою співвіднесеністю, а й певною замкненістю в системі лексики на означення понять якоїсь окресленої галузі знань [2, с.357].

Нерозривний зв'язок юридичних понять і відповідних їм термінів виявляється в тому, що упорядкування правової термінології неможливе без досить глибокої наукової розробки юридичних понять, їхнього логічного аналізу і точного визначення. Якщо юридичні поняття визначені недостатньо ясно, про точну термінологію не може бути і мови. Як відзначав академік В.В. Виноградов, усякі «спроби упорядкування термінів без попереднього аналізу понять, що ними виражаються, залишаються безрезультатними» [3, с.123].

Отже, юридичний термін буває і багатозначним, хоча одним з вимог до терміна є саме його однозначність, адже законодавець повинний дати юридичному термінові одне єдине визначення, включаючи в нього всі істотні з його погляду ознаки, тобто такі, котрі носять регулюючий характер, мають правове значення. Наявність у терміна декількох різних законодавчих дефініцій веде до нечіткості, розпливчастості правового регулювання, породжує непорозуміння і помилки, як правило, з боку тих, на кого поширюється дія законодавчого акта. Однак визначення правового поняття в законі дуже важливо і з нормативної точки зору. Установа або особа, що застосовують або виконують правове розпорядження, не можуть трактувати дане законодавцем поняття інакше, як це сформульовано в нормативному акті. Нормативні дефініції - норми особливого роду, що включаються органічно в механізм правового регулювання, що визначають його загальні основи, організаційні передумови [4, с.120].

Термін, як і всі інші мовні універсали, важко піддається визначенню. Через складність та дискусійність такого завдання в лінгвістиці існує чимало різних спроб визначення термінів. Наведемо деякі дефініції терміну,

котрі відображають синтез більшості існуючих та взаємодоповнюючих одна одну думок.

О.В. Федоров пише: "Термін - це окреме слово чи утворення на базі іменникового підрядного словосполучення, яке позначає професійне поняття і призначене для задоволення специфічних потреб спілкування в галузі певної професії (науковій, технічній, юридичній)" [5, с.246]. Дане визначення є досить вдалим та містким, хоча деякі моменти можуть викликати заперечення. Сумнівним є, зокрема, той факт, що всі терміни утворюються лише на базі іменника. Такою базою іноді можуть слугувати також прикметники, дієслова, прислівники [5, с.123]. Н.М. Раєвська, ґрунтуючись на різноманітних визначеннях, пропонує цікаву "сумарну" дефініцію: "Термін - це слово чи словесний комплекс, котрі співвідносяться із поняттям певної галузі пізнання, вступаючи у системні відносини з іншими словами і словесними комолексами та утворюючи разом з ними в кожному окремому випадку замкнену систему, яка відрізняється високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю" [6, с.21].

Таким чином, можемо підсумувати, що термін - це окреме слово чи утворення на базі іменникового підрядного словосполучення, яке позначає професійне поняття і призначене для задоволення специфічних потреб спілкування в галузі певної професії.

Питання мови та юриспруденції, перекладу юридичної термінології знаходяться у полі зору науки, яка у науковій літературі носить назву "legal linguistics" ("правова лінгвістика"). Сучасне розуміння правової лінгвістики значно розширилося, так як змінилися вимоги сучасної лінгвістики, що пройшла за ці роки довгий шлях розвитку. У зв'язку з цим змінилось співвідношення правознавства та мовознавства у вивченні мовних питань у правовій сфері і значно зросла роль лінгвістичних досліджень у цій області.

Питання про те, чи є мова права особливою мовою і чи є ця спеціальна мова цільною, складають одну з традиційних галузей досліджень правової лінгвістики.

Так як мова права є не тільки семіотичною системою, але і невіддільною частиною правової системи з її традиціями, особливостями логікою і функціями, то особливості цієї мови природним чином впливають з особливостей самого права, серед яких в першу чергу наводяться наступні:

- високий ступінь абстракції юридичних понять. На відміну від спеціальних галузей, як наприклад, техніки або природознавства, де терміни позначають конкретні предмети і можуть бути зображені найнаймні графічно, що дозволяє досить легко визначити зміст поняття і співвіднести поняття з його мовним позначенням, мова права виражає аб-

страктні поняття і зв'язки між ними. Звідси впливає друга особливість мови права:

- тісний зв'язок мови та права. Правові поняття і норми можуть бути виражені тільки за допомогою мови. Мова є єдиним "робочим інструментом" юриста, інструментом, який повинен бути добре пристосований для роботи з "робочим матеріалом", тобто з системою правових відносин, щоб забезпечити її функціонування.

Серед особливостей юридичної мови, що найбільш часто піддаються критиці з боку лінгвістів, багато дослідників наводять наступні:

- вживання юридичних термінів, які збігаються зі словами природної мови (наприклад, «термінологізовані слова» [7, с.183]: possession (володіння, володіння), item (річ, об'єкт);

- вживання «невизначених виразів» [7, с.189] (public interest (інтереси громадянськості);

- вживання архаїзмів; «Компактний стиль "(складні номінальні групи, пасивні конструкції, заплутані синтаксичні конструкції, складно-підрядні речення тощо)». У зв'язку з цим слід звернути увагу на те, що причини виникнення проблем взаєморозуміння між юристами і неюристами в правовій та адміністративній області полягають не в лексичі і мовних структурах, а скоріше в абстрактності спеціальних юридичних понятійних взаємозв'язків.

Юридичні терміни як мовні знаки, що репрезентують поняття спеціальної, професійної галузі, становлять суттєву складову юридичних текстів і одну з головних труднощів їх перекладу з огляду на їх неоднозначність, відсутність перекладних відповідників (у випадку термінів-неологізмів) та національну варіативність (тобто наявність різних термінів в американському, британському, канадському та інших варіантах англійської мови, що позначають одне й те ж явище, процес, об'єкт тощо). Особливістю юридичного словника має бути те, що він вбере у себе безліч термінів з різних галузей науки і техніки, а разом з цим, усі їхні негативні та позитивні процеси, що будуть безпосередньо впливати на розвиток фахової термінології.

Список літератури: 1.Коваленко А. Я./ Науково технічний переклад// А. Я. Коваленко - вид. «Карп'юка» 2001 р., 245 с. 2.Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов - вид. «Нова книга» 2003 р., 389 с. 3.Виноградов В. С./ Общие лексические вопросы// В. С. Виноградов - Москва 2004 р., 209 с. 4.Шевченко Й. С. /Лінгвістичні й дидактичні проблеми іншомовної комунікації.// Й. С. Шевченко - Харків: Константа, 2002 р., 410 с. 5. Федоров А. В. /Основы общей теории перевода// А. В. Федоров - Москва 2002 р., 290 с. 6.Раєвська Н. М./ English lexicology// Н. М. Раєвська - Київ 1991 р., 332 с. 7.Демченко В.Н. /«Органічна і неорганічна українська мова»// В.Н. Демченко - Херсон, 2003 р., 260 с.

Bibliography (transliterated): 1.Kovalenko A. Ja./ Naukovo tehnicnij pereklad// A. Ja. Kovalenko - vid. «Karp'juka» 2001 r., 245 s. 2.Verba L. G. Porivnjal'na leksikologija anglijs'koї ta ukraїns'koї mov - vid. «Nova kniga» 2003 r., 389 s. 3.Vinogradov V. S./ Obshhie leksicheskie voprosi// V. S.

Vinogradov - Moskva 2004 r., 209 s. 4. Shevchenko J. S. /Lingvistichni j didaktichni problemi inshomovnoї komunikacii.// J. S. Shevchenko - Harkiv: Konstanta, 2002 r., 410 s. 5. Fedorov A. V. /Osnovy obshhej teorii perevoda// A. V. Fedorov - Moskva 2002 r., 290 s. 6. Raevs'ka N. M. / English lexicology// N. M. Raevs'ka - Kiiv 1991 r., 332 s. 7. Demchenko V.N. /«Organichna i neorganichna ukraїns'ka mova»// V.N. Demchenko - Herson, 2003 r., 260 s.

Т.П. Бесараб

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Дана робота присвячена актуальним проблемам перекладу юридичної термінології. У роботі проаналізована лексика документів, що містять юридичну термінологію. Також були визначені особливості юридичної терміносистеми англійської та української мов.

Ключові слова: права лінгвістика, термінологія, архаїзм, неологізм, структурні та семантичні особливості, національна варіативність.

Т.П. Бесараб

ОСОБЕННОСТИ ЮРИДИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОСИСТЕМЫ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Данная работа посвящена актуальным проблемам перевода юридической терминологии. В работе проанализирована лексика документов, содержащих юридическую терминологию. Также были определены особенности юридической терминосистемы английского и украинского языков.

Ключевые слова: терминология, архаизм, неологизм, структурные и семантические особенности, национальная вариативность, правовая лингвистика.

Besarab T.

SOME PECULARITIES OF ENGLISH LEGAL TERMINOLOGY

This article deals with actual problems of law terminology translation. The vocabulary of documents comprising legal terminology has been analyzed. Also the particular legal term system of English and Ukrainian languages has been identified.

Key words: terminology, archaism, neologism, structural and semantic features, national variability, legal linguistics.

УДК 378.016–057.87:[004.9:004.492]

*Кириленко Неля Михайлівна,
м. Вінниця, Україна*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми. Зростання ролі інформації підтверджується низкою законодавчих і підзаконних актів вищих органів державної влади. Інформатизація суспільства ставить перед собою завдання інформатизації освіти, яка готує кваліфіковані кадри для всіх сфер і галузей суспільного життя, а стрімкий розвиток і оновлення наявної педагогічної системи на основі створення умов для формування професійно-компетентної, соціально активної, творчої особистості педагога – є мета сучасної освіти. В усіх її сферах здійснюється пошук способів інтенсифікації і швидкої модернізації системи підготовки, підвищення якості навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту людської діяльності й принципово нового засобу навчання.

Однією з глобальних цілей інформатизації освіти є підготовка педагогів, які володіють високим рівнем інформаційної культури, а перехід суспільства на новий інформаційний рівень розвитку обумовлює актуалізацію проблеми інформаційної безпеки.

Аналіз останніх досліджень. Інформаційний простір, інформаційні ресурси, інформаційна інфраструктура та інформаційні технології значною мірою впливають на рівень і темпи соціально-економічного, науково-технічного і культурного розвитку. За сучасних умов інформаційна складова набуває дедалі більшої ваги і стає одним із найважливіших елементів забезпечення національної безпеки. Доктрина інформаційної безпеки України трактує поняття «інформаційна безпека» як стан захищеності її національних інтересів в інформаційній сфері, що визначаються сукупністю збалансованих інтересів особистості, суспільства і країни [3].

Закономірно, що інформаційну безпеку особистості пов'язують з її інтересами в сфері інформації. Грачов Г.В. у своїх дослідженнях розглядає поняття «інформаційно-психологічна безпека», яке визначає як стан захищеності індивідуальної, групової і суспільної психології від дії інформа-